

11. juni 2014

Vedtatt av landsstyret

Reiten-gruppens rapport: Et bedre organisert strømnett

Norsk energiforsyning står overfor store utfordringer de nærmeste årene. De viktigste driverne er omfattende investeringsplaner, strengere krav til forsyningssikkerhet og beredskap og internasjonalt samarbeid. Energiselskapene eies i hovedsak av kommunale og fylkeskommunale eiere, som mener eierskapet er viktig for at lokalsamfunnet skal ha sikker strømforsyning. Strømselskapene har i tillegg til sikker forsyning levert trygg avkastning til kommunale eiere, arbeidsplasser og positive ringvirkninger for lokalsamfunnet. Kommunale og fylkeskommunale eiere har vært gode og lojale eiere, og regjering og stortingsflertall har vært opptatt av å legge forholdene til rette for at denne symbiosen mellom lokalsamfunnene og strømselskapene blir ivaretatt og videreført.

Olje- og energidepartementet (OED) satte for en tid tilbake ned en ekspertgruppe med et vidt mandat for å se på framtidig organisering av strømnettet. Blant annet ble gruppa bedt om å legge fram en eller flere modeller for hensiktsmessig nettorganisering, mer harmoniserte tariffer og å peke på virkemidler for å få til nødvendige endringer. [Ekspertgruppa](#) besto av tre personer, og fikk fullmakt til å knytte til seg nødvendige ressurser underveis. Ifølge gruppas egne opplysninger har den knyttet til seg ansatte i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og OED, og fått innspill fra bransjeorganisasjonene på arbeidsgiversiden, Norsk Industri og KLP. Modellen gruppa har valgt å stille seg bak, innebærer færre og større enheter, mer privatisering og konkurranseutsetting av virksomheten og outsourcing av ansatte fagarbeidere.

For å få dette til, foreslår gruppa å etablere økonomisk og regulatorisk tvangsmidler, som økonomisk og funksjonelt skille for alle selskaper med nettvirksomhet, tvungen konkurranseutsetting for tjenesteinnkjøp i nett og økte krav til effektiviseringskrav til selskapene. Begrunnelsen for den foreslåtte modellen framstår som anekdotisk og lite faktabasert. Manglende kapital til framtidige investeringer, høye utbyttekrav fra eierne, kryssubsidiering og for mange politikere i styrene blir pekt på som problemer ved dagens eier- og selskapsstruktur. I tillegg skal Kompetanseforskriften være i veien for at livsforsikringsselskapene skal komme inn som nye eiere til strømnettet. Mandatet til gruppa omfattet ikke kraftproduksjon, men utvalget lar det skinne gjennom at hjemfallsbestemmelsene, som sikrer offentlig eierskap til vannkrafta, er et hinder for å nå målene om omfattende strukturendringer og nye eiere i strømnettet.

For dem som er interessert i å lese årsmeldingene fra strømselskapene, er påstandene om grådige offentlige eiere og kapitalmangel vanskelig å få øye på. Bransjen preges av meget solide bedrifter, egenkapitaldekningen er god, ja, i mange tilfeller ekstremt god, og mye av investeringene som skal gjøres vil, uansett eiere, finansieres av kundene. Særlig framstår de mindre selskapene som solide og langsiktige. Dette ser vi også i [TFOU-rapporten](#) (Trøndelag Forskning og Utvikling).

De aller fleste selskapene har også meget kompetente medarbeidere. Det er derfor vanskelig å ta påstandene om kompetansemangel på alvor. Gruppen belegger heller ikke påstanden om at den sitter for mange politikere i selskapenes styre, heller ikke hvorfor dette skulle være et problem om mange av styrerepresentantene, i likhet med utvalgets leder Eivind Reiten, har bakgrunn og erfaringer fra politikken.

Gruppen dokumenterer ikke stort omfang av kryssubsidiering. Selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nett og andre aktiviteter for alle vil ramme selskapenes effektivitet, og medføre ekstra arbeidsoppgaver i form av økte administrative ressurser. Kravet vil også svekke koordinering og langsiktig planlegging. Gruppen burde i stedet gått motsatt vei og bygget videre på dagens samarbeid mellom selskapene.

Salg eller fusjoner kan føre til uendret, økt eller redusert nettleie, avhengig av fusjonsparten(enes) nettleie. I de fleste tilfellene vil imidlertid de økonomiske effektene av endret nettleie være minimale for kundene. Effektene for de lokalsamfunnene som mister hovedkontor vil være langt mer følbare. De vil miste et viktig næringspolitisk redskap, lokale aktiviteter og arbeidsplasser og utbytte. Til tross for at gruppen ivrer for salg eller fusjoner, sier den lite om hvem som vil være framtidige eiere av strømselskapene ut over at de håper på livsforsikringsselskapene.

Gruppen ser heller ikke til å bekymre seg over at omfattende salg av kommunalt og fylkeskommunalt eide strømselskaper vil tvinge dagens eiere til å opptre som kapitalforvaltere. Dette er en rolle kommunene har vist seg å beherske dårligere enn å være eiere av strømselskaper.

Konkurransesutsetting og sentralisering av ressursene vil redusere beredskapen og påvirke forsyningssikkerheten negativt. Gruppen foreslår å fjerne kompetanseforskriften, som krever en viss grunnbemanning i nettselskapene for å ivareta forsyningssikkerhet og beredskap. Forslaget begrunnes med en antakelse om at det ikke er vanskelig å rekruttere fagarbeidere, og håpet om at dette skal bidra til investeringer fra livsforsikringsselskapene. Gruppen foreslår videre at kjøp av tjenester skal skje etter ekstern konkurranse og regelverk som sikrer at kjøp innen samme konsern skjer til markedsvilkår. Dette vil i så fall bety at det stilles strengere krav til innkjøpsregler for strømselskapene enn til andre selskaper i landet. Hensikten synes å være å tvinge fram oppsigelser av arbeidstakere som i dag utfører daglig drift og vedlikehold av strømmettet. Blir disse anbefalingene fulgt, vil det føre til dårligere beredskap og forsyningssikkerhet, og massivt kompetansetap for en bransje som står overfor omfattende investeringer i oppgradering og nybygging av nett.

Gruppas forslag til å etablere regionale koordinerende enheter, bygd på dagens ordning med kraftsystemutredninger (KSU) virker fornuftig, og bør få bred støtte. Forslaget om å endre på kravene til tilknytningsplikt kan også være fornuftig, gitt at man finner fornuftige løsninger med hensyn til finansiering.

Grus manglende svar på hvordan forskjellene i nettariffer skal utjevnes, viser at dette er en vanskelig oppgave. Videreføring av dagens system med utjevning av nettariffene er etter forbundets greit nok, men er, som også utvalget påpeker, lite forutsigbar.

Gruppas forslag til å etablere regionale koordinerende enheter bygd på dagens ordning med kraftsystemutredninger (KSU) virker fornuftig, og bør få bred støtte. Forslaget om å endre på kravene til tilknytningsplikt kan også være fornuftig, gitt at man finner fornuftige løsninger med hensyn til finansiering.

Ekspertgruppas rapport er for gjennomsyret av en grunnleggende mistillit til ansatte og eiere i strømselskapene, og tilsvarende tillit til at marked og konkurranse vil være til det beste for bransjen og kundene. Energibransjen har gjennomgått store endringer de siste to tiårene, og omstillingene vil uten tvil fortsette. Og selv om enkelte av forslagene fra gruppa virker fornuftige, er hovedintrykket at rapporten i for stor grad baserer seg på usystematiserte faktaopplysninger, antakelser og feilslutninger, og mangler grundigere analyse av konsekvensene av endringene de selv foreslår. Rapporten er derfor et dårlig grunnlag for å drøfte hvordan framtidens bransje- og eierstruktur skal se ut. Selv om forslagene fra gruppa synes tilpasset dagens regjering, bør regjeringen ikke la seg friste til å kaste energiforsyning ut i omfattende omstrukturingsprosesser basert på ekspertgruppas rapport. Regjeringen og Stortinget bør i stedet legge til rette for at bransjen selv, det vil si eiere og ansatte, sammen med regulatorer, får ro og muligheter til å ta i tak med de mange og store oppgavene som skal løses i løpet av de nærmeste årene.